

Natuurlijk Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT

NatuurlijkDelfland@knnv.nl
website: Delfland.knnv.nl
twitter: KNNVafdDelfland
facebook: KNNV-afdeling-Delfland
instagram: knnvafdelingdelfland
Youtube: [klik hier](#)

Nieuwsbrief 210 19 september 2023

Natuurlijk Delfland

Natuurlijk Delfland staat voor samenleven met de natuur

Het werkgebied omvat de gemeenten Westland, Midden-Delfland, Delft, Rijswijk (zuid), Ypenburg-Leidschenveen (Den Haag), Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland.

Afdeling van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

VOORUITBLIK

Rubriek Lief en Leed

Leden die een geboorte meemaken, gaan trouwen, ziekenhuis opname, overledene in de directe kring. Stuur een bericht voor deze rubriek.

Ben Lemmers aangerezen

Ben Lemmers is van achter aangerezen door een pizzakoerier. Been en enkel gebroken en flinke blauwe plekken overal. Enkel geopereerd. Moet zes weken nietsdoen. Daarna nog flinke tijd revalideren. Ben is o.a. actief in team Boomgaard Kandelaar, team Knotten Delft/Midden-Delfland en team Slechtvalk. We wensen hem van harte beterschap.

We vragen nieuwe leden waarom ze het belangrijk / leuk vinden om lid te zijn van Natuurlijk Delfland. Dit is het antwoord van Egbert Gramsbergen:

Hallo, Ik ben Egbert. Ik woon in Delft op een paar stappen afstand van natuurgebied Midden Delfland. Ik ben daar bijna dagelijks een half uurtje te vinden als ik het avondeten achter de kiezen heb. Den ben ik meestal de enige die geen hond bij zich heeft, het lijkt wel alsof mensen die nodig hebben om een eindje te lopen. De foto is overigens van een wandeling langs de Normandische kust. Maar natuur kun je ook vinden op onverwachte plaatsen: ik kom net terug uit New York in en sommige delen van Central Park waan je je midden in de Ardennen. En o ja, ik ga binnenkort met pensioen.

Jaarthema 2023: Biodiversiteit

Dit jaar staat in het teken van biodiversiteit. Wij hanteren hierbij o.a. het Soort van het Seizoen Soort van het seizoen, juli – september: **zweefvliegen**

Kijk uit naar deze insecten.

Fotografeer deze, vermeld de bloem of plant waar ze op zitten en stuur ze op naar

natuurlijkdelfland@knnv.nl

Lees de informatiebrief [klik hier](#)

Jaarthema 2023: Biodiversiteit

16/09, **snorzweefvlieg** op **klimop**, Kwarteltuin, Delft, Huub van 't Hart.

Correctie op Nieuwsbrief 209: Ik dank dat de blinde bij van Jos Bolte óók een snorzweefvlieg is, Hans Zweekhorst

Bekijk onze nieuwste video:

een grote bonte specht in het Jan de Oudepark in Delft [klik hier](#)

19 september 18.30 uur, paddenstoelenexcursie, Natuurtuin Rijswijk

Start om 18:30 uur vanaf de parkeerplaats Hazepad in Rijswijk

20 september, 20.00 – 22.00 uur, Team Educatie

Plaats: Natuurcentrum Het Melarium

We bespreken en maken afspraken om de komende tijd activiteiten op te zetten waarin onze passie voor de natuur spreekt

Als je een goed idee hebt komt gerust langs.

21 september, 9.00 uur aanbieding Schilderij Toekomst Duinvallei Watergat

De gedeputeerde Berend Potjer neemt een exemplaar in ontvangst.

21 september, 19.30 – 21.30 uur, wijkwandeling Wippolder Delft

We vragen aandacht voor het Jan de Oudepark.

22 september, 9.00 uur aanbieding Schilderij Toekomst Duinvallei Watergat

Wethouder Michiel Ferwerda neemt een exemplaar in ontvangst.

25 september 18.30 uur, Paddenstoelenexcursie Heempark-Arboretum Delft

Start: ingang aan de Korftlaan in Delft.

20 oktober, 13 – 16 uur, help je mee met nestkastjes timmeren voor boomgaard Zwethzone?

De fruitbomen in Boomgaard Zwethzone worden sinds een aantal jaar gesnoeid en onderhouden door een klein groepje enthousiastelingen van onze vereniging.

Daarnaast kijken we ook hoe we de natuurwaarde van de gehele boomgaard kunnen helpen verbeteren.

Vrijdag 20 oktober van 13.00-16.00 gaan we daarom nestkastjes timmeren om vogels meer nestgelegenheid te bieden. Wil je graag helpen?

Jouw hulp is waardevol en heel welkom! Ervaring is niet nodig en voor materialen wordt gezorgd.

Waar? Zwethkade Noord 7, Wateringen (boomgaard is achter de mini camping)

We kunnen maximaal 10 mensen ontvangen, dus meld je aan bij: natuurlijkdelfland@knnv.nl

Tuintip

Mocht je planten weg willen doen? Stuur een email aan natuurlijkDelfland@knnv.nl voor onze leden.

Sterrenhemel

donderdag 21 september

20.15: De Maan staat op slechts 27' ten noorden van Antares, de helderste ster van het sterrenbeeld Schorpioen (+1,0m).

vrijdag 22 september

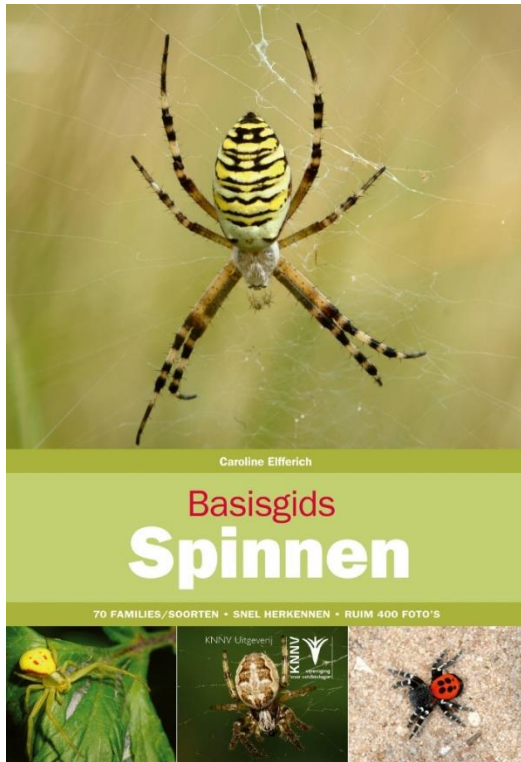
15.16: Mercurius bereikt zijn grootste westelijke elongatie en is ochtendster. De hoekafstand van Mercurius tot de Zon bedraagt 17°52'. De planeet staat ten westen van de Zon en komt voor de Zon op. De planeet komt om 05:42 uur op, 01:43 uur voor de Zon. Aan het begin van de burgerlijke schemering, rond 06:51 uur, staat Mercurius 10° boven de horizon, in het oosten. Om Mercurius waar te nemen kan het gebruik van een verrekijker van pas komen.

21.32: Eerste Kwartier De Maan is in de fase van Eerste Kwartier. De rechter helft van de Maan is nu verlicht en de Maan is met name 's avonds zichtbaar.

zaterdag 23 september

08.50: Herfstequinox; begin van de herfst. De Zon trekt van het noorden naar het zuiden over de hemelequator en staat recht boven de evenaar van de Aarde. Vandaag duurt de dag (ongeveer) even lang als de nacht (Latijn: equi = gelijk, nox = nacht), na vandaag duren de nachten langer dan de dagen. Voor een liefhebber van de sterrenhemel begint nu de meest interessante helft van het jaar. De zomer duurde 93,66 dagen, de herfst zal 89,86 dagen lang zijn. Het feit dat de seizoenen niet even lang zijn, wordt veroorzaakt door de elliptische baan van de Aarde om de Zon; wanneer de Aarde dichterbij de Zon staat (op dit moment is dat in de winter), beweegt zij sneller en duurt dat seizoen korter.

Afdelingswinkel, verkoopadres van de KNNV Uitgeverij en de Jeugdbondsuitgeverij
Bij KNNV uitgaven ontvangen leden 10% korting, bestel via natuurlijkDelfland@knnv.nl

Basisgids Spinnen

70 soorten, snel herkennen, ruim 400 foto's,
door Caroline Elfferich.

De ideale basisgids voor beginners en amateurs! De meeste spinnengidsen richten zich op determinatiekenmerken die voor de leek nauwelijks te onderscheiden zijn.

Dit boek is anders: het is een praktische gids voor de gewone natuurliefhebber die graag de Nederlandse spinnen wil leren herkennen, het behandelt 70 algemene spinnensoorten, met compacte teksten en prachtige kleurenfoto's per soort.

- 70 Nederlandse spinnensoorten in één gids bijeen, rijk geïllustreerd
- Achtergrondinformatie over spinnen, hun ecologie en voorkomen
- Praktische tips voor herkenning, inclusief determinatiekenmerken

TERUGBLIK: Waarnemingen

Waarnemingen

Ook waarnemingen zonder foto's blijven welkom.

Wij gaan er vanuit dat je je waarneming zelf meldt via www.waarneming.nl

Nb. De afspraak in de vogelwereld is dat foto's met nesten en eieren **niet** worden gepubliceerd om ze niet te verstoren. We zullen dus alleen de waarneming in de Nieuwsbrief opnemen.

N.a.v. de Nieuwsbrief 209, er zaten veel luizen, ook op ónze wilg. We voelden de spettertjes toen we eronder zaten. En dat verklaarde ook de vlinders en de bijen. Marian Kathmann

Spinnen

Uitslag spinnentelling: [klik hier](#)

en spinne weetjes: [klik hier](#)

Eind augustus vond ik een lisdodde waarvan de kop was afgebroken. Ik besloot hem mee naar huis te nemen. Ik had ergens een keer iets gelezen over het lisdoddeveertje. Zonder te kijken

??/8, **lisdoddebodemwants**, Willemein
Foto: lisdoddebodemwants op een
pennenstreek.

wanneer de rups van dit vlindertje voorkomt besloot ik de sigaar onder de lamp van de woonkamer uit te pluizen. Ik pakte de bruine materie tussen duim en wijsvinger en trok het los van de bloembodem. Toen ik het losliet keek ik gefascineerd toe hoe de zaadjes tot leven leken te komen en snel in volume toe namen. Ze splitsten zich af tot pluisjes die bij het minste beetje luchtbeweging in beweging kwamen. Mijn man, die wel wat gewend is, begon verstoord te kijken, omdat de pluisjes overal heen begonnen te dwarrelen.
Ondertussen begon het ook te leven op de nog vast zittende zaadjes. Ik ving een paar van deze beestjes en het lukte er 1 op de foto te zetten. Waarneming herkende het beestje gelijk als lisdoddebodemwants.
Ik had nog niet van het bestaan gehoord. De zaadpluisjes vond ik nog dagen daarna in huis. Een lisdodde thuis uitpluizen is zo'n actie waarbij in films wordt getoond: "don't try this at home".

11/9, een flinke pluk **heelblaadjes** in het
Wilhelminapark, Rijswijk, Huub van 't Hart

11/09, de **langpootmug** (*Tipula paludosa*), op
balkon, Tanthof, Delft, Lia Claus

12/09, **zwartkop**, was tegen de ruit gevlogen in de achtertuin Otterlaan, Tanthof Oost, Delft, Ben Lemmers

13/09, **watertheunisbloem**,

13/9, **warterteunisbloem** (ca 250 m²), Nootdorp, pad naar molen De Vang, Annemarieke Grinwis

Deze **warterteunisbloemen** zijn gemeld bij het hoogheemraadschap (hhs). Het gaat hier om ca. 250 m², dus explosieve groei van deze invasieve exoot. Het hhs kan nu actie ondernemen.

Oproep: Kijk uit naar de **warterteunisbloem**. Een invasief exoot die de sloten en vaarten verstopt en het inheemse leven verdringt. Meld deze via NatuurlijkDelfland@knnv.nl, graag met een foto.

14/9, Beatrixfietspad, de maaiers zijn langs geweest, Freek Boon

15/9, **zonnebloem** (nb niet de grijze stengel op de voorgrond), Landbouwpad, Tanthof, Delft, Huub van 't Hart

??/9, kolibrievlinder en keizersmantel,

Antoinette de Vreede.

Ik had de vlinder nog nooit eerder gezien, ze zitten geen seconde stil. Ben dus trots op het resultaat

11 september, rewilding Nieuwe Waterweg

Zo'n 18 mensen waren in KNNV Natuurcentrum De Boshoeck in Schiedam om te reageren op plannen van Stichting Ark en het Wereldnatuurfonds om in de delta van Rijn, Maas en Schelde

zoveel mogelijk wilde natuur te laten ontstaan.

De hele Delta is nu grotendeels een gecontroleerde watergoot. Daarmee gaan we het niet redden met de klimaatverandering. Eerder heeft Ark al gezorgd voor meer ruimte voor de natuur in de bovenloop van onze rivieren. Dat zorgde voor minder overstromingen. Een voorbeeld in de Nieuwe Maas is het prachtige Eiland van Brienoord. Gekeken is naar meer locaties, zoals de oevers langs Schiedam, Vlaardingen en Maassluis. Namens Natuurlijk Delfland was Huub aanwezig.

Foto Huub van 't Hart.

15 september, schapen van Boomgaard Veelust ter dekking opgehaald, Huub van 't Hart

Jan van der Kooij heeft de schapen op boomgaard Veelust opgehaald om gedekt te worden. Er komen nieuwe schapen voor terug. Foto Huub van 't Hart

Jos op pad, week 37, Jos van Koppen

Ik heb deze week mijn pad weer afgelegd rond 11.00 uur. Daarbij viel de reeks verspreid staande **morgenster** op als 'welkom' langs het pad tot ver voorbij de picknickplaats. De week ervoor waren de gele bloemen van met name het **jakobskruiskruid** nog volop zichtbaar. Nu weet ik wel dat morgenster zijn bloemen sluit als het later op de dag is en dat dan die gele bloemen niet meer opvallen, maar blijikbaar was het Jakobskruiskruid veelal uitgebloeid. Verder heb ik vooral wat beeldmateriaal van de omgeving van het ILSY-plantsoen. In de sloot aan de oostkant van het Van Weerden Poelmanpad zag ik het skelet van een **Amerikaanse rivierkreeft** en een groot aantal **schaatsenrijders**. Het water was troebel terwijl ik vermoedde dat het inmiddels wel helder zou zijn. Sterke wind ???

Skelet van Amerikaanse rivierkreeft
Op het ILSY-plantsoen zelf bloeide **witte clematis**, de paarse heb ik een tijdje geleden al vermeld, en zag ik een **tuinslak** op een blad.

schaatsenrijders (en 'n veertje)

witte clematis

tuinslak

Ik wilde nog verder kijken naar de overblijfselen van het dode konijn (zie vorige week), maar dat was nergens meer te bekennen. Er was wel gemaaid in de betreffende strook langs het fietspad. Mijn veronderstelling dat in een week de insecten behoorlijk genoten hadden van het konijn heb ik in gedachten een beetje bijgesteld: vogels kunnen ook behoorlijk wat eten van zo'n kadavertje, waardoor er holtes in het lichaam ontstaan.

TERUGBLIK: Activiteiten

Natura nr 3 september 2023 (blz 8 ev)

Goed verhaal van Aukje in Natura over de **meerkoet**, met goede aanbevelingen!

12 september, 10.00 –12.00 Inventarisatie waterleven Eendenkooi Groeneweg Kerkbuurt.

Kleine modderkruiper, grote diepslak, gewone zoetwaterpissebed, veelwortelig kroos, puntige blaashoren, Sigara falleni-groep, platte waterwants, staafwants, schaatsenrijder, grof hoornblad, klein kroos, gewone slijkvlieg, veenwortel.

12 september, fazant op Boomgaard Veelust, Huub van 't Hart

Op Boomgaard Veelust wordt onze vaste gast de **fazant** steeds tammer. De drie schapen gaan weer terug naar boer Jan van der Kooij van Abtswoude om gedekt te worden.

Foto Jantine Pol

13 september, 20.00 – 22.00 uur bestuur

Geen bijzonderheden. Ook gezellig zitten kletsen.

14 september, 20.15 uur, Inventariseren vlemuisen Inventariseren Eendenkooi Groeneweg Kerkbuurt

Voor deze inventarisatie hebben we op verzoek van de gemeente Vlaardingen de vlemuisen in de Zomerstraat in beeld gebracht: de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Bij de Eendenkooi kwam de gewone dwergvleermuis bij de ingang voor.

14 september, inspreken gemeenteraad Rijswijk over Pasgeld West

Het Ontwerpbestemmingsplan Pasgeld West was aan de orde in de raad voor beeldvorming. Tuinvereniging de Volle Grond, Bewonersorganisatie Pasgeld Natuurlijk en natuurorganisatie Natuurlijk Delfland spraken over de onomkeerbare negatieve gevolgen van de bouw van 1000 huizen op zo'n klein oppervlak, waarbij bestaande natuurwaarden, zoals de ransuil, de meervleermuis, de hazen, maar ook de leefbaarheid voor mensen, de nek worden omgedraaid.

Foto ransuil uit TAUW-rapport.

Deze onomkeerbare gevolgen maken een evaluatie van MER uit 2011 noodzakelijk. De Commissie voor de MER trok die conclusie al in haar rapport uit februari 2011 voor TNO/Pasgeld.

(zie afbeelding tekstpassage Huub van 't Hart hieronder)

De Commissie merkt ook op dat vanwege de lange realisatietermijn en de daarmee samenhangende onzekerheden, voor de uit te werken bestemmingen en voor het nog op te stellen bestemmingsplan TNO/Pasgeld nadere informatie dan wel een actualisatie van het MER nodig kan zijn.³ Het gaat hier bijvoorbeeld om (niet voorziene) autonome ontwikkelingen en actualisatie van berekeningen (o.a. voor de luchtkwaliteit na 2020).

Dat de gemeente hier moedwillig geen gehoor aan geeft, is in strijd met de eisen voor behoorlijk openbaar bestuur. Natuurlijk Delfland vindt dat het Ontwerpbestemmingsplan Pasgeld West pas door de raad vastgesteld kan worden nadat de openstaande vragen in alle redelijkheid beantwoord zijn.

Vanuit behoud van biodiversiteit gezien, kan in elk geval Pasgeld Noord niet bebouwd worden (zie gele deel op de kaart TAUW-rapport hieronder)

14 september, Midden-Delfland voedt platanen Den Hoorn, Huub van 't Hart

De 24 **platanen** op het Koningin Julianaplein in Den Hoorn zijn geplant in de jaren 50. De bomen zijn hier beeldbepalend. Zie foto gemeente Midden-Delfland. De bomen vertonen gebreken. Daarom krijgen ze een vitamineinjectie. Dit is al eerder als pilot gedaan bij de **linden** op de Commanderie in Maasland, die ervan zijn opgeknapt.

15 september, 13.00 – 16.00 uur, km-hok inventariseren voor Floron

De inventarisatie in Berkel had mooi weer en uiteindelijk hebben 119 soorten geteld. **Basterdwederik** is een moeilijke groep en we zijn er niet uitgekomen hoewel we wel alle onderdelen bij elkaar hadden. Op de foto zijn Peter, Peter en Cor druk in de weer.

15 september, Lansingerland legt nieuwe hardhouten beschoeiing aan, Huub van 't Hart

De gemeente Lansingerland legt langs de gehele Kleihooft in de Groenzoom van Berkel een hardhouten beschoeiing aan.

Aan de particuliere kant hebben eigenaren al te hoge beschoeiingen aangelegd. Dit is een doodvonnis van jonge watervogels, amfibieën, jonge vissen en water- en oeverplanten. De sloot wordt een afvoergoot voor chemisch vervuuld water in plaats van een waterbiotoop met gezond water vol leven (foto Huub van 't Hart).

15 en 16 september, boomgaarden WAC en Buitenplaats Vlaardingen gesnoeid

Er is op twee boomgaarden gesnoeid, vooral de pruimen zijn gedaan

Boomgaard World Art Centre

Boomgaard Buitenplaats Vlaardingen

17 september, vergunning voor brijnlozing door BergRoses in Delfgauw mist wettelijke grondslag, Huub van 't Hart

Bewonersvereniging Delfgauw en Natuurlijk Delfland maken bezwaar tegen de door de gemeente Pijnacker-Nootdorp en Omgevingsdienst Haaglanden afgegeven vergunning voor het lozen van brijn. Deze vergunning is aangevraagd door rozenkweker BergRoses op de Zuideindseweg. Zie foto Huub van 't Hart.

Brijn is verontreinigd brak of zout water dat ontstaat bij behandeling van grondwater voor agrarische activiteiten. Het mag niet in de bodem of oppervlaktewater worden geloosd.

18 september, Paddenstoelenexcursie Landgoed te Werve Rijswijk

Een bijzonder **essenzwam** is op een **zomereik** gevonden

Melarium ons clubhuis

Het Melarium, natuurhuis voor natuur, bijen en kunst; een plek waar je natuur, rust, ruimte en inspiratie vindt. Er zijn twee gebruikers Natuurlijk Delfland (1ste verdieping) en de Imkervereniging Delft (begane grond). Het Melarium is te bereiken via de Thijssesweg 11 in Delft. Hier aan het einde van de Thijssesweg staat het straatnaambord Melariumpad (fiets/voetpad). Na 10 minuten lopen of 3 minuten fietsen zie je het Melarium.

Tip: gebruik via een routeplanner alleen Thijssesweg 11 en niet Melariumpad 11, je komt dan op de snelweg uit.

Voor verhuur voor groepen tot tien deelnemers neem contact op met de beheerder van het Melarium, 06 - 13 07 07 14, natuurlijkDelfland@knnv.nl.

[Klik hier voor meer informatie](#)

Als je niet langer op de hoogte gehouden wilt worden stuur een email aan:

nieuwsbrief.delfland-request@knnv.nl?subject=unsubscribe

Verstuur een lege email, zonder daar iets aan te veranderen.

De Nieuwsbrief wordt gemaakt door de volgende personen

Ted Kruithof, verwerken van de inzendingen

Anna Kreffer, Soort van het Seizoen

Huub van 't Hart, coördinator Natuurbescherming en Natuurontwikkeling

Geert van Poelgeest, eindredactie en versturen

En vele personen die in de bijdragen staan.

Het redactieadres is natuurlijkdelfland@knnv.nl zie ook het briefhoofd.

TIPS

Steeds meer mensen met parkinson,

volgens expert door 'blootstelling aan rotzooi in de omgeving'. Hoe zit dat? [Klik hier](#)

19 oktober 10 – 15 uur, Bouwen aan de natuur!

locatie: kruising Marathonweg/Industrieweg, Vlaardingen

Gemeente Vlaardingen doet mee aan het NK Tegelwippen en heeft afgelopen jaar 33009 tegels gewipt. Dat is best veel, driekwart voetbalveld! We staan nu op de tweede plaats en daar zijn we best trots op.

Maar al die tegels, het is ook zonde om ze zomaar weg te gooien. Daarom maken wij, met behulp van de gewipte tegels, een circulaire insectenburcht aan de Marathonweg. We kunnen wel wat hulp gebruiken. Dus heb jij tijd en zin om op 19 oktober met ons mee te werken? Meld je dan aan. We beginnen om 10.00 uur en stoppen om 15.00 uur. Kan je maar een uurtje dan sluit je gewoon aan op de tijd die jou het beste uitkomt.

Wanneer we met genoeg mensen zijn planten we ook nog een vogelbosje aan en maken we een houtril.

Locatie: Kruising Marathonweg/Industrieweg Vlaardingen

Aanmelden via wijkbeheer@vlaardingen.nl

Kom in actie voor een échte klimaatheid voor Europa

[Klik hier](#)

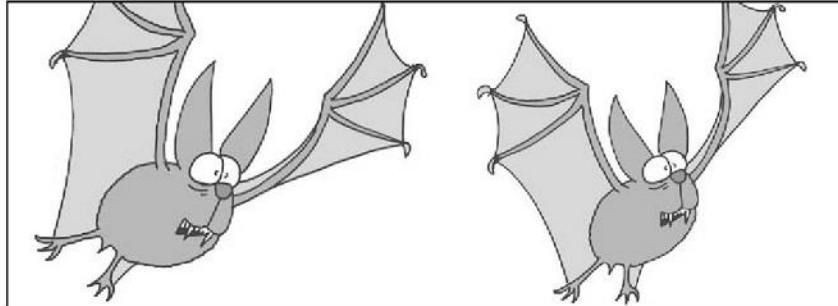
Het programma van Het Groene Feest staat inmiddels online:

[Klik hier](#)

Lezing: Green Cities – Landscape-based Urbanism

[Klik hier](#)

Van ons mag je ze zien vliegen.

En genieten van de natuur. Of haar bestuderen en beschermen.
Natuurlijk Delfland maakt je wegwijs in de natuur.

Natuurlijk Delfland

delfland.knnv.nl

Kijk voor de activiteiten in het hele kwartaal op onze site

Want het programma wordt regelmatig aangevuld.

[Klik hier](#)

Natuurlijk Delfland is een actieve natuurvereniging.

Geef onze club draagvlak met je lidmaatschap.

[**INSCHRIJFFORMULIER**](#)

Delen mag

We vinden het fijn als je deze nieuwsbrief deelt met vrienden en bekenden die geïnteresseerd zijn in thema's als natuurstudie, natuureducatie en natuurbescherming in Delfland.